

PUDASJÄRVEN KAUPUNGIN

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMA

JOHDANTO

Pudasjärven kaupungin varhaiskasvatussuunnitelman laatimista ovat ohjanneet varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset, valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ja Pudasjärven kaupungin esiopetussuunnitelma. Suunnitelman on laatinut päivähoitohenkilöstö. Vanhemmat ja luottamushenkilöt ovat osallistuneet laadintaan esittämällä näkemyksiään varhaiskasvatussuunnitelman sisältöön liittyvissä kyselyissä. Yhteistyötahot ovat esittäneet omien toimintamuotojensa osalta näkemyksensä suunnitelmaan.

Pudasjärven kaupungin varhaiskasvatuksen toiminta-ajatuksena on tukea yhteistyössä vanhempien kanssa lapsen kasvua turvallisessa ympäristössä lapsen yksilöllisyys huomioiden. Kyselyiden pohjalta keskeisiksi varhaiskasvatuksen arvoiksi nousivat turvallisuus, leikki ja yksilöllisyys.

Varhaiskasvatussuunnitelman valtakunnallisten perusteiden tavoitteena on lisätä varhaiskasvatushenkilöstön ammatillista tietoutta, vanhempien osallisuutta lapsensa varhaiskasvatuksen palveluissa ja moni-ammattillista yhteistyötä sellaisten eri palveluiden kesken, joilla tuetaan lasta ja perhettä ennen lapsen oppivelvollisuuden alkamista.

Pudasjärven varhaiskasvatussuunnitelmassa on arvioitu varhaiskasvatuspalveluiden toteutumista kaupungissamme sekä konkretisoitu varhaiskasvatuksemme sisällöt ja toimintatavat eri toimintamuodoissa. Suunnitelma ohjaa varhaiskasvatuksen toteuttamista, arviointia, ja kehittämistä kaikissa varhaiskasvatuksen työmuodoissa Pudasjärvellä.

Perusturvalautakunta nimitti 16.12.2003 varhaiskasvatussuunnitelman suunnitteluryhmän, johon kuuluivat Merja Kemppainen, päivähoidon tulosyksikön johtaja, Jaana Rajala, päivähoitohjaaja, Sirkka-Liisa Kaijala, perhepäivähoitaja, Eine Puurunen, perhepäivähoitaja, Airi Linatti, päiväkodinjohtaja, Taimi Oinas-Panuma, lastentarhanopettaja, Arja Kaivorinne, terveydenhoitaja, Marja-Sinikka Luokkanen, lapsityönohjaaja ja perusturvalautakunnan edustajat Marja-Leena

Törrö ja Martti Räisänen. Suunnitelman laatimisesta ja toteuttamisesta on vastannut varhaiskasvatussuunnitelman työryhmä Eine Puurunen, perhepäivähoitaja, Vuokko Pehkonen, perhepäivähoitaja, Airi Linatti, päiväkodin johtaja, Taimi Oinas-Panuma, lastentarhanopettaja, Marja-Leena Piri, perhepäivähoitaja, Raili Raiskio, perhepäivähoitaja, Merja Kemppainen, päivähoidon ohjaaja ja Jaana Rajala, päivähoidon ohjaaja.

Perusturvalautakunta hyväksyy suunnitelman kesäkuussa 2006, ja suunnitelma otetaan käyttöön 1.8.2006.

Varhaiskasvatustyössä tarvitaan tulevaisuudessakin kaikkien tahojen aktiivista osallistumista ja yhteistyötä. Lämpimät kiitokset teille kaikille, jotka osallistuitte varhaiskasvatussuunnitelmatyöhön!

Pudasjärvellä 24.5.2006

Varhaiskasvatussuunnitelman työryhmä

SISÄLLYSLUETTELO

1 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTA	6
1.1 Toiminta-ajatus ja arvot.....	6
1.2 Lapsikäsitteet.....	8
1.3 Kasvatus- ja oppimisen näkemys	8
1.4 Kasvatuskumppanuus	9
1.5 Oppimisympäristö	10
2 VARHAISKASVATUS PUDASJÄRVELLÄ	11
2.1 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot	11
2.1.1 Päiväkodit.....	11
2.1.2 Perhepäivähoito	12
2.1.3 Ryhmäperhepäivähoito	12
2.1.4 Kotihoidon tuki	13
2.2 Neuvola.....	13
2.3 Sosiaalityö	17
2.4 Koulu	17
2.5 Seurakunta	17
2.6 Muut varhaiskasvatusta järjestävät tahot	18
3 VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	19
3.1 Leikki	19
3.2 Perushoito	20
3.2.1 Päivähoitoon tuleminen.....	21
3.2.2 Ruokailu.....	21
3.2.3 Hygienia.....	21
3.2.4 Pukeminen ja riisuminen.....	21
3.2.5 Lepohetki	22
3.2.6 Ulkoilu	22
3.3 Sisältöorientaatiot.....	22
3.3.1 Lähiympäristö ja luonto	22
3.3.2 Kieli ja vuorovaikutus.....	23
3.3.3 Eettinen kasvatus.....	23
3.3.4 Matemaattinen kasvatus	24
3.3.5 Taide ja kulttuuri	24

3.3.6 Uskonnollinen kasvatus	24
4 ERITYINEN TUKI VARHAISKASVATUKSESSA.....	25
5 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN TASOT	26
5.1 Varhaiskasvatussuunnitelman kehittämisen haasteet ja tavoitteet.....	26
5.2 Lapsikohtaiset suunnitelmat.....	28
5.3 Yksikkökohtaiset suunnitelmat.....	29
6 SEURANTA JA ARVIOINTI	30

1 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTA

Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan 0–6-vuotiaiden lasten kasvatusta kotona ja eri elämänpiireissä. Varhaiskasvatukseen kuuluvat olennaisena osana lapsen oma toiminta, vertaisryhmäkontaktit ja aikuisen tavoitteellinen ohjaus. Lapsen ympäristön tapahtumat heijastuvat hänen kasvuunsa, kehitykseensä ja oppimiseensa.

Pudasjärven varhaiskasvatushenkilöstö on laatinut varhaiskasvatussuunnitelman. Varhaiskasvatussuunnitelma kohdistuu varhaiskasvatusikäisiin 0–6-vuotiaisiin lapsiin. Esiopetussuunnitelma kattaa 6-vuotiaiden esiopetuksen osuuden. Varhaiskasvatussuunnitelman pohjana on käytetty valtakunnallisia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ja perheille, päivähoidon työntekijöille ja luottamushenkilöille tehtyjä kyselyitä palvelujen laadusta, sisällöstä ja tarpeista.

1.1 Toiminta-ajatus ja arvot

Pudasjärven kaupungin varhaiskasvatuksen tavoitteena on lapsen yksilöllinen kasvatusturvallisuus ympäristössä. Lapsen kasvua tuetaan häntä rakastaen ja hänestä välittäen yhdessä kumppanina lasten vanhempien kanssa.

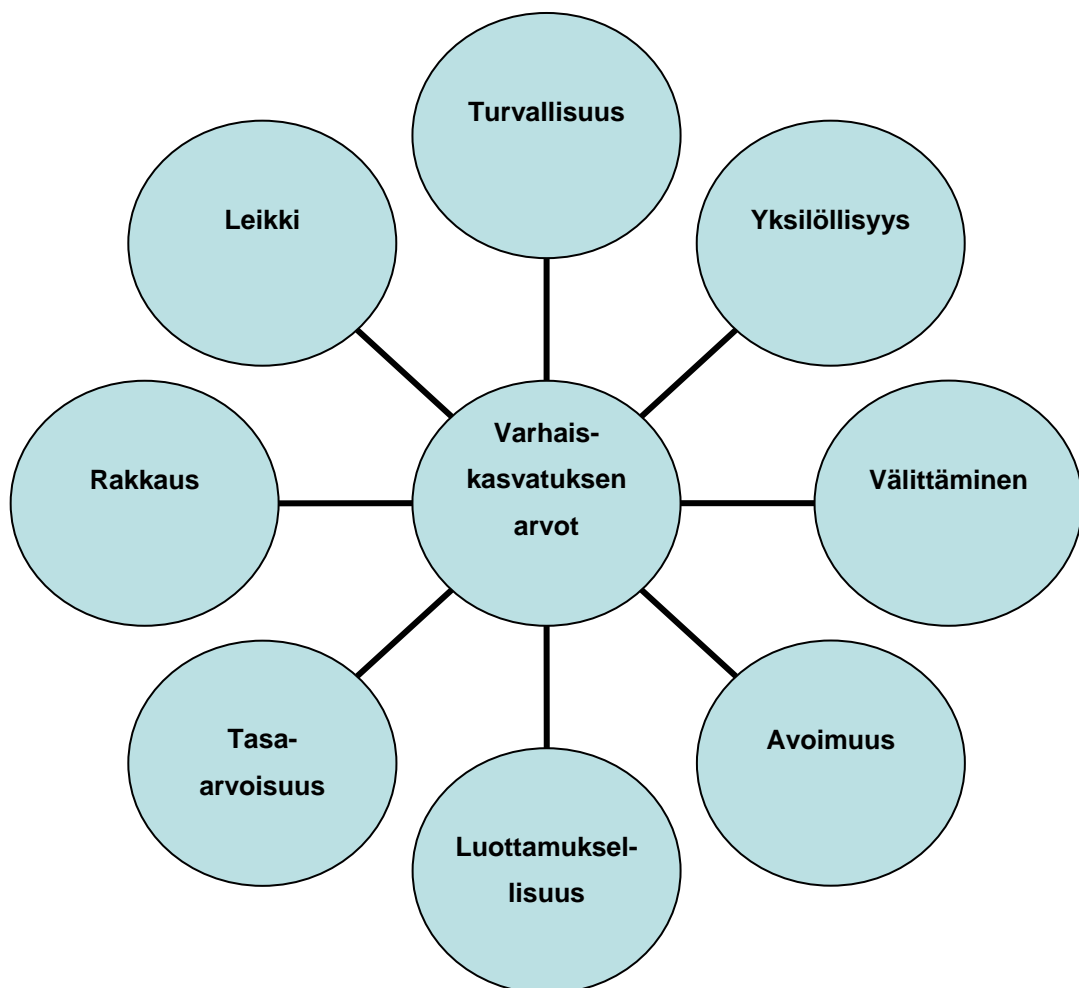
Varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa toteutettiin päivähoitohenkilöstölle, vanhemmille ja luottamushenkilöille suunnattu kysely, jonka pohjalta nostettiin esiin seuraavat tärkeimmiksi koetut arvot:

- turvallisuus
- leikki
- yksilöllisyys
- rakkaus
- välittäminen
- avoimuus
- tasa-arvo ja
- luottamuksellisuus.

Turvallisuudella tarkoitetaan fyysisesti ja psyykkisesti turvallista kasvuympäristöä, jossa lapsi voi hyvillä mielin turvata aikuisiin. Kaikille lapsille ovat samat, yhteiset, ikätason mukaiset rajat. Lapsi saa olla oma itsensä. Turvallisuutta ovat myös pysyvät ihmissuhteet. Pudasjärvellä pyritään aina siihen, että lapsi pääsee mahdollisuuksien mukaan samaan hoitopaikkaan samalle hoitajalle.

Leikin arvostus näkyy varhaiskasvatuksessa, kun lapsi voi leikkiä kiireettä, hänellä on tilaa, välineitä ja aikaa ikäkauden mukaisiin leikkeihin. Lapsella on mahdollisuus saada kannustusta ja ohjausta leikkiinsä niin, että leikki kehittyy.

Yksilöllisyys varhaiskasvatuksessa tarkoittaa lapsen persoonallisuuden kunnioittamista, lapsen kohtelemista yksilönä omine erityisine piirteineen. Myös perheet huomioidaan yksilöinä, perheen arvoja kunnioittaen.

1.2 Lapsikäsitys

Lapsuus on korvaamattoman arvokas elämänvaihe, joka luo perustan koko tulevalle elämälle. Lapsi on arvokas omana itsenään ja jokaisen lapsen tulee olla tasavertainen taustastaan riippumatta. Lapsi on riippuvainen aikuisesta ja tarvitsee turvallisuutta ja aikuisten osoittamaa välittämistä.

Lapsen toimissa näkyy hänen perimänsä ja ympäristön vaikutus. Lapsi on luontaisesti kiinnostunut ympäristöstään ja etsii itselleen sopivia haasteita oppiakseen uusia elämäntaitoja.

1.3 Kasvatus- ja oppimisenäkemys

Turvalliset ihmissuhteet ovat hyvän kasvamisen ja oppimisen perusta. Oppiminen ja kasvaminen ovat vuorovaikutusta aikuisen ja lapsen tai lasten välillä.

Oppiminen tapahtuu leikin, mallioppimisen, tutkimisen ja ongelmien ratkaisun kautta. Aikuinen tukee lapsen oppimista omalla käyttäytymisellään. Kasvattaja

selittää ja perustelee, miksi toimitaan tietyllä tavalla tietyissä tilanteissa. On tärkeää, että lapsi voi kokea oppimisen iloa: lapsi oppii ollessaan aktiivinen ja kiinnostunut.

Oleennaista on, että aikuinen havaitsee, milloin lapsi tarvitsee tukea ja milloin tukea voidaan vähentää. Lapsen tarpeet ja yksilöllisyys ohjaavat käytännön toimintaa.

1.4 Kasvatuskumppanuus

Vanhemmilla on lastensa ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu ja he tuntevat lapsensa parhaiten. Varhaiskasvatushenkilöstöllä on koulutuksen antama ammatillinen tieto ja osaaminen. Kasvatuskumppanuus on vanhempien ja henkilökunnan tietoista sitoutumista toimimaan yhdessä lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen tukemisessa.

Jokaiselle lapselle luodaan hoitosuhteen alkaessa lapsikohtainen hoito- ja kasvatussuunnitelma. Suunnitelma edellyttää vanhempien ja hoitopaikan välistä etukäteen sovittua keskustelua. Keskustelussa käydään läpi lapsen hoitoon, kasvattamiseen ja opetukseen liittyvät näkemykset ja määritellään yhteiset tavoitteet. Kasvatussuunnitelmaa tarkennetaan ja täydennetään määräajoin. Kasvatuskumppanuutta ovat myös vanhempainillat, yhteiset retket, vanhempainvaritit ja juhlat.

Kasvatuskumppanuus on luottamuksellista, tasa-arvoista ja kunnioittavaa toimimista lapsen parhaaksi.

1.5 Oppimisympäristö

Varhaiskasvatusympäristö on psyykkisten, fyysisten ja sosiaalisten tekijöiden turvallinen kokonaisuus. Ilmapiiiri on myönteinen, kiireetön, iloinen, turvallinen ja rohkaiseva. Aikuinen suhtautuu lapseen kunnioittavasti, hyväksyvästi, kannustavasti ja lapsen tarpeita ymmärtäen.

Hyvässä sosiaalisessa ja psyykkisessä ympäristössä lapsi kokee olonsa hyväksytyksi ja turvalliseksi tuttujen aikuisten ja lasten kanssa. On tärkeä, että vanhemmat voivat turvallisesti jättää lapsensa päivähoitoon tietäen, että lasta kannustetaan ja kuunnellaan. Psyykkinen ympäristö on suvaitseva ja opettaa lasta hyväksymään erilaisuutta.

Fyysiset tilat päivähoitossa ovat tarkoituksenmukaiset ja antavat mahdollisuuden eri-ikäisten lasten monipuoliseen toimintaan sisällä ja ulkona. Myös rauhoittumisen ja levon tarpeet huomioidaan tilajärjestelyissä.

2 VARHAISKASVATUS PUDASJÄRVELLÄ

2.1 Varhaiskasvatuksen toimintamuodot

Päivähoitopalvelut ovat tällä hetkellä osa sivistystoimen toimialaa 1.1.2010 alkaen. Päivähoito on jaettu kahteen päivähoitoalueeseen. Päivähoitoa toteutetaan päiväkodeissa, ryhmäperhepäivähoitokodeissa sekä perhepäivähoidossa.

2.1.1 Päiväkodit

Kauppatien ja Ritolantien päiväkodit tarjoavat pääsääntöisesti kokopäivähoitoa alle kouluikäisille lapsille. Lisäksi päiväkodeissa annetaan esiopetusta erityisesti niille lapsille, jotka tarvitsevat esiopetuksen lisäksi päivähoitoa. Päiväkodit ovat avoinna 6.30–17.00. Päiväkotien erityistä hoitoa ja -kasvatusta tarvitsevat lapset, joilla on diagnosoitu erityisen tuen tarve, integroidaan päiväkotiryhmään. Lisäksi tarpeen niin edellyttäessä lapselle järjestetään avustaja ryhmään.

Kauppatien päiväkodissa on 21 paikkaa 3–6-vuotiaille lapsille. Ritolantiellä on 15 paikkaa 1–5-vuotiaille ja 21 paikkaa 3–6-vuotiaille lapsille. Päiväkodit ovat laatimassa yksikkökohtaisia varhaiskasvatussuunnitelmia, joissa kerrotaan tarkemmin päiväkodin erityispiirteistä

2.1.2 Perhepäivähoito

Perhepäivähoidon toimintamuotona on hoitajan kotona tapahtuva perhepäivähoito. Perhepäivähoitokodissa hoitaja voi hoitaa samanaikaisesti neljää lasta, perhepäivähoitajan omat alle kouluikäiset lapset mukaan lukien. Näiden lisäksi voi olla osapäivähoidossa esiopetusikäinen lapsi. Perhepäivähoito vastaa hoitoaikatarpeisiin joustavasti, kuitenkin niin, että varsinainen vuorohoito järjestetään ryhmäperhepäivähoitokodeissa. Perhepäivähoitoa voidaan yleensä järjestää myös lasten kotona, mikäli perheessä on neljä alle kouluikäistä lasta. Samoin lasten kotona voidaan järjestää ns. kolmiperhepäivähoitoa, jolloin lapsia tulee hoitoon useammasta eri perheestä. Lasten ns. virikehoito järjestetään hoitajan työssäoloaikoina, enintään klo 8–16 välillä maanantaista perjantaihin, kuitenkin niin ettei hoitajan työaika pitene virikehoidon vuoksi.

2.1.3 Ryhmäperhepäivähoito

Ryhmäperhepäiväkodit vastaavat ympärivuorokautisesta vuorohoidosta. Ryhmäperhepäivähoitokodeissa hoitaa pääsääntöisesti kolme hoitajaa kahtatoista lasta sekä esiopetusikäisiä lapsia.

2.1.4 Kotihoidon tuki

Alle kouluikäisen lapsen vanhemmilla on oikeus saada lapselleen kunnan järjestämä päivähoitopaikka. Vanhemmat voivat vaihtoehtoisesti hakea alle 3-vuotiaalle lapselle Kelasta kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea, jos perheen alle kouluikäistä lasta hoitaa yksityinen päivähoiton tuottaja.

2.2 Neuvola

Neuvolatyö lasten ja perheiden hyväksi alkaa jo **äitiysneuvolassa**, jossa kokonaisvaltaisen raskauden seurannan lisäksi tuetaan vanhempien hyvinvointia, parisuhdetta ja vanhemmuutta. Varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen on vakiintunut yhdeksi tärkeimmistä työmenetelmistä äitiys- ja lastenneuvolassa. Äitiysneuvolassa työskentelee tällä hetkellä yksi terveydenhoitaja ja lastenneuvolassa kaksi terveydenhoitajaa

Lastenneuvolan tärkein tehtävä on jokaisen lapsen kasvun ja mahdollisimman suotuisan kehityksen, terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen. Mää-

räaikaisseuranta ja erilaiset seulonnat (VANE ja LENE), mahdollisten poikkeamien varhainen toteaminen sekä perheiden neuvonta ja tukeminen muodostavat lastenneuvolatoiminnan tukirangan. Lisäksi vanhempia tuetaan heidän kotikasvatuksessaan. Myös erityisen tuen tarpeessa olevien perheiden varhainen tunnistaminen ja lisäkäyntien järjestäminen tarvittaessa vastaanotoille ja/tai kotikäynteinä on neuvolan tärkeä tehtävä. Edellä mainitussa työssä on terveydenhoitajien apuna perhetyöntekijät, joiden kanssa tehdään perheeseen kotikäyntejä. Yhdessä vanhempien kanssa laaditaan tarvittaessa suunnitelma perheen tukimuodoista.

Lastenneuvolatyömme sisältö pohjautuu uuteen valtakunnalliseen sosiaali- ja terveysministeriön laatimaan lastenneuvolaoppaaseen, joka ilmestyi 9/2004 sekä uuteen asetukseen neuvolatoiminnasta (STM 2009) Kaikkien 3–6-vuotiaiden lasten kehitysarvio tehdään LENE -seulalla (=lapsen neurologisen kehityksen keskeiset osa-alueet kattava arviointimenetelmä). Lisäksi 5-vuotiaiden lasten vanhemmat täyttävät yhdessä päivähoidon tai seurakunnan kerho-ohjaajien kanssa lapsen kehityksen seurantalomakkeen, jonka vanhemmat palauttavat neuvolaan lapsen vuositarkastuksen yhteydessä.

Lastenneuvolassa toimii lastenneuvolatyöryhmä (=LENE -ryhmä), jossa suunnitellaan tarvittaessa lapselle henkilökohtainen kuntoutusohjelma käyttäen apuna oman paikkakunnan terveystieteiden psykologin, perheneuvolan sosiaalityöntekijän, puheterapeutin, toimintaterapeutin ja fysioterapeutin arvioita ja testejä. Tarvittaessa myös lääkärin arviota ja tutkimusta on mahdollisuus käyttää. Käytännössä vanhempien luvalla lapselle, jolla on esim. usealla osa-alueella LENE:ssä pulmia, suunnitellaan jatkotutkimusten tarpeellisuus ja kuntoutus ensisijaisesti omalla paikkakunnalla ja tarvittaessa keskussairaalassa. LENE -ryhmässä on mukana n. kaksi kertaa vuodessa ja tarvittaessa useammin päiväkodin lastentarhaopettajia ja seurakunnan lapsityönohjaaja. Kerran kuukaudessa ryhmässä ovat myös perhetyöntekijät, sosiaalityöntekijät ja MTT:n erikoissairaanhoidajat.

Kotikäyntejä tehdään edelleen vauvaperheisiin ja tarvittaessa myös muihin lapsiperheisiin. Vertaisryhmätoimintaa tuetaan ja sitä pyritään järjestämään. Yhteistyö kouluterveydenhoitajien kanssa korostuu, kun lapsi siirtyy esikouluun/kouluun. Tällöin lastenneuvolan terveydenhoitaja tekee neuvolan niveltä-

miskaavakkeen, jossa on tiedot mm. lapsen valmiuksista, taidoista ja mahdollisesti saadusta kuntoutuksesta. Niveltämiskaavake täytetään myös päiväkodin esikouluryhmään menevistä lapsista.

Neuvola/lastenneuvolatyöryhmä ohjaa perheitä käyttämään tarvittaessa päivähoitopalveluita lapsen kehityksen tukemiseksi. Neuvola välittää myös tietoa kerhoista yms. lapsille suunnatusta toiminnasta. Tavoitteena on kehittää yhteisiä koulutustilaisuuksia, joihin molempien työmuotojen henkilökunta voisi osallistua.

Puheterapia on lääkinällistä ja terapeuttista kielen, puheen ja äänen häiriöiden tutkimista ja kuntoutusta. Puheen ja kielen kehitys voi viivästyä useista erisyistä. Silloin puheterapia voi alkaa jo 2–3-vuotiaana. Yksittäisten äännevirheiden (R-, S- ja L- virheet) korjaaminen aloitetaan puheterapiassa yleensä noin 5–6-vuotiaana. Myös änkytystä tai äänihäiriöitä voi ilmetä alle kouluikäisillä. Puheterapeutin arvioon tullaan yleensä terveydenhoitajan läheteellä, mutta vanhemmat voivat myös itse ottaa yhteyttä mieltä askarruttavissa asioissa.

Lapsen **toimintaterapialla** tuodaan apua lapsen ja perheen arkeen tukemalla lapsen kokonaiskehitystä, omatoimisuutta ja itsetunnon vahvuuksia sekä motorikan ja hahmottamisen valmiuksia. Lapsen toiminta-alueita arvioidaan ja heikkoja alueita pyritään vahvistamaan leikin ja erilaisten toimintojen avulla. Arviointiin ja tavoiteasetteluun pohjautuen lapsen toimintaterapiassa harjoitetaan niitä perusvalmiuksia, joita puuttuvan taidon oppiminen edellyttää. Tavoitteet ovat

2.3 Sosiaalityö

Sosiaalityön tarkoituksena on auttaa yksinäisiä ja perheellisiä kaupunkilaisia löytämään ratkaisuja arkielämän vaikeuksiin ja kriisitilanteisiin. Sosiaalityöllä pyritään lisäämään asiakkaiden elämänhallintaa, vastuunottamista ja omatoimisuutta sosiaalityön keinoin. Sosiaalityön palveluihin kuuluvat sosiaalityön neuvonta ja ohjaus, lastensuojelu, lastenhuolto-, tapaamis- ja elatusasiat, toimeentulotuki jne. Tarvittaessa asiakkaita ohjataan hakemaan apua eri palvelupisteistä.

Lastensuojelulain mukaisia tukitoimia ovat mm. perhetyö, tukiperheet, taloudellinen tuki sekä tuetut lomat. Nämä edellyttävät määriteltyä lastensuojelun tarvetta. Muita tukitoimia ovat mm. päivähoitopalvelut ja perheiden kotipalvelu.

2.4 Koulu

Yhteistyö koulun kanssa painottuu päivähoidosta kouluun siirtymisen nivelvaiheeseen. Päivähoidon ja neuvolan henkilöstö tarkastelevat yhdessä opettajien kanssa syksyllä koulunsa aloittavien tarpeita.

2.5 Seurakunta

Seurakunnan lapsityön toimintaan osallistuvat lapset kuuluvat varhaiskasvatuksen piiriin. Seurakunnan lapsityö perustuu kirkon kasteopetukseen ja varhaiskasvatuksen perusteisiin. Kirkon varhaiskasvatuksessa pääpaino on kuitenkin kristillisessä kasvatuksessa ja opetuksessa. Päiväkerhot on tarkoitettu 4–5-vuotiaille ja pallerokerhot 3-vuotiaille lapsille. Toimintaan kuuluvat myös satumuskari 4-6 kuuden vuoden ikäisille lapsille ja lapsiparkki 0-6 –vuotiaille lapsille. Perhekerhot, erilaiset perhetapahtumat ja leirit ovat lapsityön keskeisiä toimintoja. Päiväkerhopisteitä taajamassa on kaksi, seurakuntakodilla ja Suojalinnalla. Taajaman ulkopuolella päiväkerhoja pidetään tällä hetkellä Aittojärvellä, Sarakylässä, Hirvaskoskella ja Paukkerinharjussa. Perhekerhoryhmiä on kaksi, jotka

kokoontuvat viikoittain kolmen tunnin ajan seurakuntakodilla ja Petäjärnteen kylätalolla. Perhekerhoon voivat tulla kaikenikäiset.

Lisäksi lapsityöhön kuuluu perinteisesti myös pyhäkoulutyö, joka pitää sisällään arkipyhäkoulut ja perinteinen pyhäkoulu. Pyhäkouluun voivat tulla myös kaikenikäiset.

Lapsityön keskeisin tehtävä on huolehtia seurakunnan alle kouluikäisten lasten kristillisestä kasvatuksesta ja opetuksesta ja tukea kotien, päiväkotien ja koulujen itsensä antamaa uskontokasvatusta. Päiväkerhojen toiminnassa on noussut keskeiseksi ja pysyväksi toimintamuodoksi Tunnetuksi ja Mututoukka tunnetaito-ohjelma lapsille. Tässä ohjelmassa opetellaan tunnistamaan, käsittelemään, hyväksymään ja ilmaisemaan erilaisia tunteita. Tavoitteena on lapsen tunneinän vahvistaminen, sillä ehjä tunneinä on kaiken oppimisen perusta.

Päivähoito ja srk:n lapsityö järjestävät koulutuksia, joihin voivat osallistua lastenohjaajat ja päivähoidon varhaiskasvatushenkilöstö. Seurakunnan lapsityö tukee päivähoidon kristillistä kasvatusta pitämällä hartaushetkiä molemmissa päiväkodeissa sekä ryhmäperhepäivähoitokodeissa. Lisäksi päivähoidon henkilöstölle ja päivähoitolapsille on järjestetty kirkkohetkiä mm. syyskauden avajaiskirkko, joulukirkko, pääsiäiskirkko sekä kevätkirkko ja esikouluun ja kouluun lähtevien lasten siunaamistilaisuus. Lapsityö järjestää myös erilaisia perhetapahtumia ja leirejä, jonne on kutsuttu mukaan päivähoidossa olevia lapsia perheineen. Uskontokasvatussuunnitelmaan päivähoidon osalta perehdytään kaksi kertaa vuodessa yhteisissä mentorointitapaamisissa, johon osallistuu päiväkotien ja ryhmäperhepäivähoitokodin henkilöstö.

2.6 Muut varhaiskasvatusta järjestävät tahot

Pudasjärvellä varhaiskasvatukseen kuuluvaa toimintaa, kuten kerhoja, leirejä jne. järjestävät edellä mainittujen lisäksi kansalaisopisto, MLL, rauhanyhdistys, järjestöt ja urheiluseurat.

MLL:lla on perhekahvilatoimintaa, muksujumppaa Hirvaskoskella ja Kurenalla muksumuskaria. Lisäksi MLL järjestää turvakaukalovuokrausta ja lastenhoito-palvelua.

Kulttuuritoimi järjestää kuvataidekerhoja 2–4-vuotiaille ja 5–6-vuotiaille. Lisäksi kulttuuritoimella on erilaisia tapahtumia ja esityksiä.

Liikuntatoimi järjestää vauvauintia sekä uimakouluja 5–7-vuotiaille. Urheiluseuroilla on lajikohtaista toimintaa.

Rauhanyhdistys järjestää päiväkerhoja ja pyhäkouluja.

Edellä mainitut toimintamuodot ovat avoimia kaikille kaupungin lapsille.

3 VARHAISKASVATUKSEN TOTEUTTAMINEN

3.1 Leikki

Leikki on lapsen perustarve ja vie lapsen kehitystä eteenpäin. Leikki on jo itsessään toimintaa, joka ei perustu järjellisiin selityksiin sen avoimuuden ja arvaamattomuuden takia. Leikki on pikemminkin laadullista kuin määrällistä toimintaa. Sen toiminnot askartelevat enemmän kuvitteellisen kuin loogisen todellisuuden

varassa. Leikkiin kätkeytyy paljon sellaista, mikä on tavallaan esitiedollista. Leikin tekee kiehtovaksi se, että siinä avautuu lukematon määrä mahdollisuuksia yhdistellä aineksia niitä etukäteen suunnittelematta.

Omaehtoinen leikki on lapsen kokonaiskehitykselle erittäin tärkeää. Omaehtoinen leikki on leikkiä, johon lapset itse kehittelevät aiheen ja si-

sällön. Lapsi kehittyy ja oppii asioita huomaamattaan. Samalla lapsen minäkuva ja itsetunto muovautuvat. Leikin muodot, joihin lapsi toistuvasti syventyy, ovat maaperä lapsen kykyjen ja taitojen kehittymiselle.

Leikki ei ole koskaan ”vain leikkiä” siinä mielessä, että sen arvo on lapselle erittäin merkityksellinen. Varhaiskasvatuksessa tuemme lapsen leikkiä keskeisenä toimintamuotona. Leikki vaatii tilaa, aikaa, rauhaa, ystäviä sekä aikuisen myönteistä suhtautumista. Tärkeintä on lapsen oma toiminta ja leikistä saatava ilo. Aikuisen tehtävänä on havainnoida leikkiä, monipuolistaa ja rikastaa sitä. Tätä aikuinen voi toteuttaa järjestämällä tilaa ja aikaa, tarjoamalla välineitä, ohjaimalla ja havainnoimalla lapsia leikissä, jolloin lasten leikit kehittyvät pitkäkestoisemmiksi ja rikkaammiksi. Tiloja järjestelemällä, vaihtelemalla ja sinne materiaaleja tuomalla aikuiset voivat tukea lasten leikkien kehittymistä. Kasvattajan aito kiinnostus ja tuki ovat kuitenkin liian valmiita leikkinurkkauksia tai leikkivälineitä tärkeämpiä.

Leikin aiheet ja motiivit lapsi poimii häntä ympäröivästä todellisuudesta. Lapset leikkivät usein sitä, mitä ovat opettelemassa. Roolileikeissä korostuvat mielikuvitus ja lasten omat säännöt. Toimiessaan vuorovaikutuksessa lapset jakavat keskenään tehtäviä yhteisen suunnitelman perusteella. Nämä leikit kehittävät lapsen sanavarastoa ja ilmaisutaitoa. Leikin ja kielen kehitys kytkeytyy toisiinsa, Kielenkäytön avulla pyritään hallitsemaan luontevia vuorovaikutustaitoja.

Lapsen toiveet toteutuvat leikissä ja hän saa toteuttaa omaa tahtoaan. Lapsen toiminnot saavat tietoisuuden muodon. Leikki on lapsen tärkein keino kehittää tietoisuuttaan maailmasta. Leikkiessään lapsi ilmaisee tarpeitaan ja tuntemuksiaan.

3.2 Perushoito

Päivähoidon perushoidon tilanteet ovat päivähoitoon saapuminen ja lähteminen, ruokailu, ulkoilu, hygienia, pukeutuminen ja riisuminen. Ne ovat olennainen osa varhaiskasvatusta. Huoltajien kanssa sovitaan ja keskustellaan perushoidon ti-

lanteista. Perushoitotilanteet tarjoavat lapsille kasvatuksellisia ja itsenäiseksi oppimisen taitoja. Ne ovat myös vuorovaikutustilanteita, joissa lapsi ja kasvattaja kohtaavat monella tasolla ja joiden kautta lapsi jäsentää ympäröivää maailmaa. Tilanteet luovat mahdollisuuden mallioppimiseen isommilta hoitolapsilta. Hoidossa huomioidaan lapsen yksilöllisyys ja tarpeet.

3.2.1 Päivähoitoon tuleminen

Lapset ja vanhemmat saavat henkilökohtaisen vastaanoton päivähoitoon päivittäin ja tuntevat itsensä tervetulleiksi. Vanhempien luottaessa hoitajaan oppii lapsikin luottamaan. Vanhempien ja hoitajan välisessä vuorovaikutuksessa pyritään avoimuuteen ja luottamuksellisuuteen. On tärkeää kertoa päivittäin lapsen kuulumisia puolin ja toisin.

3.2.2 Ruokailu

Päivähoidossa lapset saavat monipuolista, terveellistä ja maittavaa ruokaa tutustuen erilaisiin ruokiin. Lapset kokevat ruokailun kiireettömänä ja mukavana sosiaalisena tilanteena. Ruokailutilanteessa opitaan hyviä ruokailutapoja, huomioimaan toisia ihmisiä, omatoimisuutta, sekä kiittämään ruoasta.

3.2.3 Hygienia

Päivähoidossa lapsille opetetaan käsien pesun tarpeellisuus. Lapset opettelevat pikkuhiljaa omatoimiseksi wc:ssä käydessään. Wc-käynneillä annetaan lapselle yksityisyyttä ja mahdollisuus oppia asioita omaan tahtiinsa.

3.2.4 Pukeminen ja riisuminen

Pukeutumis- ja riisumistilanteissa lapsia kannustetaan omatoimisuuteen ikäkautensa mukaisesti. Lapset opettelevat vaatteistaan huolehtimisen alkeita, pukeutumisjärjestystä sekä pukeutumaan säätilan mukaisesti. Vaatteet olisi hyvä nimikoida ja varavaatteita tulisi olla tarpeeksi.

3.2.5 Lepohetki

Jokaisella lapsella on oikeus lepoon. Kehityksen ja jaksamisen kannalta on tärkeää, että lapsilla on mahdollisuus päivittäiseen rauhoittumiseen ja rentoutumiseen. Lepohetkessä on myös mahdollisuus satujen kuunteluun. Unentarve vaihtelee lasten välillä. Aikuisen tulee huolehtia lapsen riittävästä yö- ja päivälevosta.

3.2.6 Ulkoilu

Päivittäinen ja riittävä ulkoilu on tärkeä lapsen terveydelle ja kehitykselle. Ulkoilu-aika on riippuvainen säästä ja lasten iästä. Ulkoilun tulee olla turvallista ja valvottua. Leikkivälineiden tulee olla monipuolisia ja antaa mahdollisuus monipuoliseen leikkiin ja liikkumiseen leikkipuistoja ja lähiympäristöä hyväksi käyttäen.

3.3 Sisältöorientaatiot

Sisällöillä ei tarkoiteta oppiaineen opiskelua vaan kasvattajan tekemiä valintoja siten, että lapsi saa mahdollisuuksia tutustua ikä- ja kehitystasolleen sopivalla tavalla eri sisältöalueisiin. Lapsille ei aseteta suoriutumiskaavoja. Esiopeutuksen tavoitteet löytyvät esiopeutuksen opetussuunnitelmasta.

Sisältöalueet ovat osa jokapäiväistä toimintaa ja toteutuvat sekä spontaaneissa tilanteissa että suunniteltuina tuokioina ja teemoina. Toiminnassa huomioidaan vuodenaajat ja juhlapyhät.

3.3.1 Lähiympäristö ja luonto

Lähtökohtana on, että pieni lapsi itse huomaa lähiympäristössään luonnon moninaisuuden eri vuodenaikoina ja tekee kysymyksiä. Omien tekojen ja valintojen merkityksen oppiminen on keskeistä. Lapsi tekee havaintoja eläimistä, kasveis-

ta ja luonnonmuutoksista. Aikuinen toimii kuulijana ja ohjaa lasta etsimään vastauksia yhdessä aikuisen kanssa.

Retkillä ja tutustumiskäynneillä lähiympäristöön omien kokemusten ja elämysten kautta tuetaan myönteistä suhtautumista luontoon ja paikalliseen kulttuuriin. Pudasjärvellä mahdollisuuksia tarjoavat mm. metsäretket, luontopolut, lijoki, kirkko, Liepeen pihapiiri, porot ja hevoset

3.3.2 Kieli ja vuorovaikutus

Kieli on kommunikaation ja vuorovaikutuksen keskeinen väline kaikilla sisältöalueilla. Kielellisen kasvatuksen keskeiset sisällöt ovat kuunteleminen ja puhuminen. Aikuisen ja lapsen läheinen vuorovaikutus tukee kielellistä ilmaisua. Lapsen omaa ilmaisua ja lasten keskinäistä vuorovaikutusta vahvistetaan ja kannustetaan. Lapselle luetaan paljon ja kirjastoa sekä kirjallisuutta käytetään monipuolisesti.

3.3.3 Eettinen kasvat

Eettisessä kasvatuksessa kasvattajan oma esimerkki on olennainen. Kasvattaja auttaa lasta kehitystasonsa mukaisesti ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään. Lapsen on tärkeää saada kokea, että hänestä välitetään, hänen tarpeistaan huolehditaan, sekä häntä arvostetaan ja kunnioitetaan.

Pienet sanat - kiitos, päivää, anteeksi, ole hyvä – kuuluvat arkeen. Sadut ovat hyvä keino käsitellä hyvän ja pahan sekä oikean ja väärän erottamista ja sadut edesauttavat myös tunteiden (esim. ilo, suru, syyllisyys, pelko) tunnistamisessa ja käsittelyssä.

3.3.4 Matemaattinen kasvatus

Pienen lapsen matematiikka on aktiivista ajattelua ja toimintaa. Lapselle tarjotaan haastava ja mielekäs ympäristö, jossa hänen on mahdollista kehittää matemaattista ajatteluaan. Arkielämän perushoito- ja leikki-tilanteet pyritään hyödyntämään opittaessa esim. lukuja. Ulkoiluun, liikuntaan ja ihmettelemiseen annetaan aikaa, jolloin lapsi oppii asioita kuin itsestään. Pelien pelaaminen on oiva tapa opetella numeroita, muotoja, siirtymistä, odottamista jne.

3.3.5 Taide ja kulttuuri

Lapsen luovuudelle ja itseilmaisulle annetaan aikaa ja tilaa. Lasta tutustutetaan ja opetetaan ilmaisemaan itseään liikunnan, musiikin, kuvallisen ilmaisun ja esittämisen keinoin.

Yhteistyökumppanien (kirjasto- ja kulttuuritoimi) kanssa tarjotaan lapsille heille suunnattuja kulttuurielämyksiä: taidenäyttelyitä, teatteriesityksiä ja lasten konsertteja. Toiminnassa korostuvat tekemisen olo ja luottamus omiin taitoihin, kun lapsi harjoittelee tuottamaan eri aisteihin perustuvia esteettisiä elämyksiä.

3.3.6 Uskonnollinen kasvatus

Lapselle annetaan aikaa hiljentyä, ihmetellä, kysellä ja pohtia. Lapsen arjen keskelle tuodaan tietoa, kokemuksia ja tunteita kirkkovuoden keskeisimmistä juhlapyhistä. Jokaisen perheen vakaumusta kunnioitetaan. Vanhempien kanssa sovitaan uskontokasvatuksen sisällöstä, keskustellaan perheen käytännöistä ja ne kirjataan lapsen hoito- ja kasvatussuunnitelmaan. Jokaisen perheen omaa vakaumusta kunnioitetaan.

4 ERITYINEN TUKEA VARHAISKASVATUKSESSA

Tuetulla varhaiskasvatuksella tarkoitetaan sellaista hoitoa ja kasvatusta, jota annetaan erityistä tukea tarvitsevalle lapselle. Lapsi voi tarvita tukea fyysisen, tiedollisen, taidollisen, tunne-elämän tai sosiaalisen kehityksen osa-alueilla. Tuen tarve voi syntyä myös tilanteissa, jossa lapsen kasvuolot vaarantuvat tai eivät turvaa hänen terveyttään tai kehitystä.

Erytistä tukea varhaiskasvatuksessa tarvitsevat lapset integroidaan kaupungissamme tavallisiin päiväkotiryhmiin, perhepäivähoitoon joko hoitajan kotona tapahtuvaan tai lapsen omassa kodissa tapahtuvaan perhepäivähoitoon. Lapselta ja päiväkotiryhmässä riippuen lapselle voidaan lausunnon perusteella järjestää joko henkilökohtainen avustaja tai ryhmäavustaja, joka toimii kasvatushenkilökunnan apuna ja tukena. Koska kaupungissamme ei ole erityislastentarhanopettajaa, on tarvittaessa käytetty avohuollonohjaajan, puhe-, toiminta-, tai fysioterapeutin palveluja. Henkilöstö saa heiltä tukea lapsen kuntoutuksen suunnitelman toteuttamiseen.

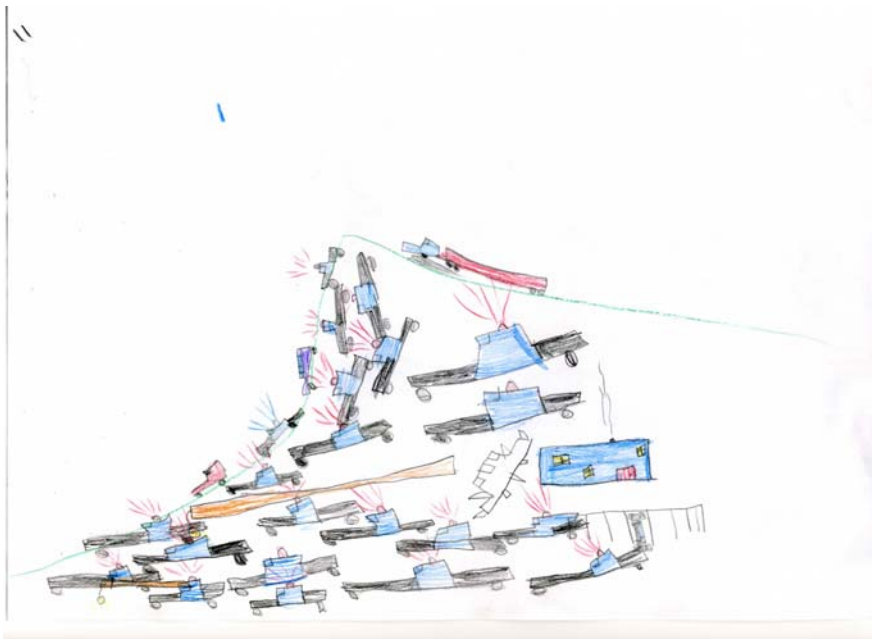
Erytistä tukea tarvitseville lapsille laaditaan henkilökohtainen kuntoutussuunnitelma, jossa määritellään erityisen tuen tarve ja sen toteuttamismuodot. Kuntoutussuunnitelman laadin-

nassa ovat mukana lapsen vanhemmat, tarvittavat asiantuntijat sekä päivähoiton henkilöstöä. Päivähoito vastaa omalta osaltaan näiden suunnitelmien toteutuksesta ja arvioinnista luoden lapselle yksilölliset tavoitteet ja lapsen tarpeet huomioonottavan oppimisympäristön.

Yksitoistavuotisen oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle tehdään henkilökohtaisen opetuksen järjestämisen suunnitelma (HOJKS). Suunnitelma laaditaan yhteistyössä lapsen vanhempien, päivähoiton henkilöstön, tarvittavien asiantuntijoiden ja sivistystoimen henkilöstön kanssa. Lapsen ensimmäisen kouluvuoden käyminen päiväkodeissa on myös mahdollista, jolloin ohjausta antaa myös erityisopettaja.

5 VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN TASOT

5.1 Varhaiskasvatussuunnitelman kehittämisen haasteet ja tavoitteet

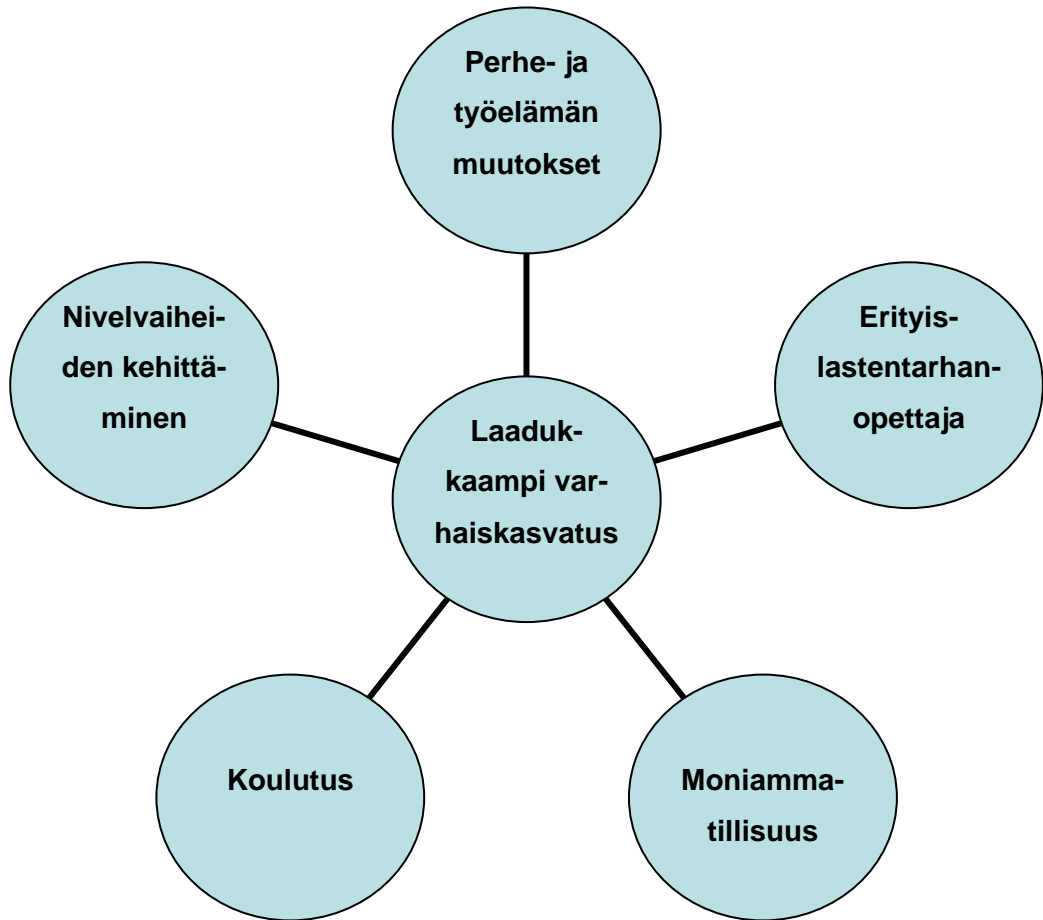
Pudasjärven kaupungin erityisenä haasteena ovat perhe- ja työelämän monet muutokset ja niiden vaikutukset päivähoitopalveluihin. Palvelut toteutetaan joustavasti, mutta tarvitaan myös pitkän aikavälin sitoutumista ja suunnittelua päivä-

hoitopalveluiden säilyttämiseen monipuolisina ja laadukkaina ja paikallisina tarpeita vastaavina.

Erityishoitoa tarvitsevien lasten tukemiseen tarvitaan tulevaisuudessa myös konsultaatiota, joka tukisi työntekijöiden antamaa hoitoa ja kasvatusta. Erityislastentarhanopettajan saaminen yhteiseksi päivähoidolle ja neuvolalle on tulevaisuuden haaste. Koulutuksen monipuolisuudesta tulee myös huolehtia.

Moniammatillisuuden tuomat haasteet eri tahojen välisessä yhteistyössä ovat jatkuva kehittämisen aihe. Nivelvaiheissa, esim. päivähoitopaikan vaihtuminen, erityisen tuen tarpeeseen siirtyminen, sosiaalisin perustein päivähoitoon tuleminen, työntekijöiden olisi tärkeää saada ammatillisen toiminnan kannalta oleelliset tiedot lapsesta, perheestä ja hoitoon vaikuttavista asioista. Näin vältetään toimintojen päällekkäisyys ja osataan esimerkiksi kriisitilanteissa huomioida lapsen käyttäytymistä oikealla tavalla ja antaa hänelle mahdollisuus päivähoitopaikassa saada tarvitsemaansa turvallisuutta tai tukea.

Tavoitteena on lisätä yhteisiä koulutustilaisuuksia päivähoitohenkilöstön, koulun ja neuvolan sekä muiden kunnan varhaiskasvatukseen osallistuvien tai siitä päättävien kanssa.

5.2 Lapsikohtaiset suunnitelmat

Yksilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma eriytetään 0–3-vuotiaille ja 3–6-vuotiaille lapsille. Sitä tarkistetaan ja päivitetään säännöllisesti.

Perhepäivähoidossa, ryhmäperhepäivähoidossa ja päiväkodeissa laaditaan jokaiselle lapselle oma hoito- ja kasvatussuunnitelma. Se tehdään yhteistyössä lasten vanhempien kanssa. Suunnitelman toteutumista arvioidaan vuosittain.

5.3 Yksikkökohtaiset suunnitelmat

Molempiin päiväkoteihin, ryhmäperhepäivähoitokoteihin ja perhepäivähoitoon laaditaan omat yksikkökohtaiset suunnitelmat, jotka ilmentävät hoitopaikan erityispiirteitä, mahdollisia painopistealueita ja kertovat vielä tarkemmin yksikön toiminnasta.

6 SEURANTA JA ARVIOINTI

Pudasjärven kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa tullaan jatkossa käyttämään paitsi työkaluna, myös varhaiskasvatuksen koulutuspäivien materiaalina. Se on tukiväline, jonka kautta kasvattajat voivat peilata omaa toimintaansa ja omia arvojaan. Varhaiskasvatussuunnitelmalla voidaan myös pohtia palvelujärjestelmän toimivuutta.

Vanhemmille kunnan varhaiskasvatussuunnitelma on lupaus. Se on kehys, jonka kautta vanhemmat voivat tunnistaa omia tavoitteitaan ja toiveitaan sekä arvioida laatua.

Varhaiskasvatussuunnitelmaa tullaan jatkossa päivittämään. Suunnitelman toteutusta arvioidaan vuosittain keväällä päivähoitohjaajien toimesta ja tarvittaessa suunnitelmaa korjataan.

